

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ อธิบายสาเหตุและพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อเตงโม รวมถึงความตระหนักเกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมีตกค้างในเตงโม หากความเต็มใจจ่ายที่มีต่อความปลอดภัยในการบริโภคเตงโม และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อความปลอดภัยในการบริโภคเตงโม การศึกษานี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริโภคเตงโมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสัมภาษณ์ทั้งผู้ที่ซื้อ และเคยซื้อเตงโม จำนวนทั้งสิ้น 600 ตัวอย่าง ใช้เพื่อวิเคราะห์หาความเต็มใจจ่ายทั้งสิ้น 589 ตัวอย่าง เนื่องจากมีการตัดตัวอย่างที่มีการตอบคำถาม ในส่วนของเหตุผลในการจ่ายที่ไม่สมเหตุผลออกไป

จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเพศหญิงและชายเกือบจะเท่าๆกัน อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 21-30 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทมากที่สุด รองลงมาคืออาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีขนาดครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยจำนวนสมาชิก 4-6 คนระดับรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ระดับ 20,001-40,000 บาท/ เดือน ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความตระหนักเกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมีตกค้างในการบริโภคอาหาร ประเภทต่างๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าอาหารปรุงสำเร็จมีความปลอดภัยในการบริโภคมากที่สุด และคิดว่าอาหารประเภทผักสดเป็นอาหารที่ไม่มีความปลอดภัยในการบริโภค/ มีสารเคมีตกค้างมากที่สุด โดยที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าผลไม้สด มีความปลอดภัยในการบริโภคระดับปานกลาง ได้รับคะแนนเฉลี่ย 5.28 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการประชาสัมพันธ์โครงการ และข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายจากสารปนเปื้อนหรือตกค้างในอาหารประเภทผักสด ให้ประชาชนได้รับทราบอยู่บ่อยครั้ง กลุ่มตัวอย่าง จึงมีความรู้สึกว่าการผักสดมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนและการตกค้างจากสารเคมีมากที่สุด ไม่มีความปลอดภัยในการบริโภคและต้องระมัดระวังในการบริโภค

วิธีการที่กลุ่มตัวอย่างนิยมปฏิบัติเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการบริโภคผักและผลไม้มากที่สุดคือการแช่น้ำเปล่า และการซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีสัญลักษณ์ ส่วนการเพิ่มความปลอดภัยโดยการปลูกรับประทานเอง กลุ่มตัวอย่างเลือกปฏิบัติน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษา ไม่มีความเหมาะสมหรือสะดวกมากพอที่จะทำการปลูกเพื่อรับประทานในครัวเรือน

การซื้อแตงโมเพื่อบริโภคของกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เคยซื้อแตงโมเพื่อบริโภคและปัจจุบันก็ยังคงซื้ออยู่ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เคยซื้อแต่ปัจจุบัน ไม่ได้ซื้อแล้ว มีเหตุผลหลักคือ ความกังวลเกี่ยวกับสารเคมีที่ตกค้างในแตงโม และการที่ปริมาณแตงโมเมื่อซื้อเป็นผล มีปริมาณมากเกินไป ส่วนผู้ที่ไม่เคยซื้อเลย เหตุผลหลักคือความไม่ชอบส่วนบุคคล โดยสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมซื้อแตงโมมากที่สุดคือ ร้านค้าแผงลอยในตลาดสดทั่วไป และมีการซื้อแตงโมในร้านค้าสินค้าเพื่อสุขภาพหรือร้านค้าเฉพาะทางที่มีแตงโมที่มีความปลอดภัยสำหรับการบริโภควางจำหน่ายอยู่ และส่วนใหญ่มีความถี่ในการซื้อแตงโมเพื่อบริโภค เดือนละ 1 ครั้ง

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสารเคมีที่ตกค้างในแตงโมที่วางจำหน่าย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ามีการใช้สารเคมีในกระบวนการเพาะปลูก มีการตกค้างของสารเคมีในแตงโมที่ซื้อมาบริโภค แต่สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เชื่อว่าระดับสารเคมีตกค้างในแตงโม อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มีมากกว่ากลุ่มที่ไม่เชื่อว่าระดับสารเคมีตกค้างในแตงโม อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (ร้อยละ 57.7 และร้อยละ 42.3) และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เชื่อว่าสารเคมีตกค้างในแตงโม หากมีการบริโภคและสะสมในร่างกายเป็นเวลานาน อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ ด้านประสบการณ์/ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเจ็บป่วยเนื่องจากบริโภคแตงโม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากสารพิษตกค้างในแตงโม โดยเนื้อหาของข่าวสารที่เคยรับทราบส่วนใหญ่คือ หากมีการบริโภคแตงโมที่มีสารเคมีตกค้างเป็นระยะเวลานาน สารเคมีอาจมีการสะสมในร่างกายและก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วย

การศึกษานี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมีที่ตกค้างในแตงโม เคยได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายเหล่านี้ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปตัดสินใจเมื่อเลือกซื้อแตงโม โดยคุณลักษณะความปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ได้คะแนน 2.71 จากคะแนนเต็ม 4 โดยคุณลักษณะที่มีผลมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้อ คือความสดของแตงโมโดยได้คะแนน 3.12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน

2. ค่าความเต็มใจจ่าย มูลค่าความเต็มใจจ่ายเฉลี่ยโดยวิธี Non-Parametric Model มีค่าเท่ากับ 28.55 บาท/ กิโลกรัม และเมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธี Binary Logistic Model มีค่าเท่ากับ 29.87 บาท/ กิโลกรัม ค่าความเต็มใจจ่ายที่ได้นี้ เมื่อนำมาหักออกด้วยราคาเฉลี่ยของแตงโม ที่วางจำหน่ายในปัจจุบันคือ 12.00 บาท/กิโลกรัม จะได้มูลค่าความเต็มใจจ่ายเพิ่ม ซึ่งเป็นมูลค่าความปลอดภัยจากทั้งสองวิธีการ เท่ากับ 16.55 บาท/กิโลกรัม และ 17.87 บาท/ กิโลกรัม ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่าย เมื่อทำการวิเคราะห์ด้วยวิธี Binary Logistic Regression ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ร้อยละ 99 คือราคาเริ่มต้นที่เสนอต่อกลุ่มตัวอย่าง (bid) และ การเห็นด้วยกับการกำหนดนโยบายเพื่อให้แตงโมมีความปลอดภัยในการบริโภค (policy)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าความปลอดภัยจากการบริโภคแตงโมของผู้ซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะบางประการซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องในศึกษาต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการดำเนินนโยบายเพื่อให้แตงโมเป็นผลไม้ที่มีความปลอดภัยในการบริโภค ซึ่งทำให้ประชาชนลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วยได้ และในระยะยาวจะส่งผลต่อการลดงบประมาณของรัฐด้านสาธารณสุข เพราะจากผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 94.0 ของกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยหากมีการดำเนินนโยบายเพื่อให้แตงโมเป็นผลไม้ที่มีความปลอดภัยในการบริโภค แม้ว่าการดำเนินนโยบาย จะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และทำให้แตงโมมีราคาเพิ่มขึ้น แต่ความยินดีจ่ายเพิ่มเพื่อคุณลักษณะความปลอดภัย มีค่า 16-17 บาท/กิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าราคาแตงโมทั่วไปกว่าเท่าตัว

นอกจากนี้อาจจะทำให้ผู้ที่เคยซื้อแตงโมแต่ปัจจุบันไม่ได้ซื้อแล้ว กลับมาซื้อแตงโมเพื่อบริโภคอีกครั้ง เพราะจากการวิเคราะห์สาเหตุหลักของการกลุ่มผู้บริโภคที่เลิกซื้อแตงโม ก็คือความกังวลเรื่องสารเคมีตกค้าง

2. ควรมีการติดตามสัญลักษณ์บนผลแตงโมที่วางจำหน่าย และควรมีการวางจำหน่ายแตงโมที่มีความปลอดภัยในการบริโภค ในตลาดสดทั่วไปเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุด เพราะจากการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับวิธีการรับรองด้วยการติดสัญลักษณ์บนผล และบริโภคโดยการซื้อแตงโมที่ตลาดสด ซึ่งในปัจจุบัน แตงโมที่มีการรับรองว่าปลอดภัยสำหรับการบริโภคมักจะวางจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตหรือร้านค้าเพื่อสุขภาพบางแห่งเท่านั้น

3. ควรมีการกำหนดค่าปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด (Maximum Residue Limit; MRL) ของผลผลิตแตงโม ในข้อกำหนดด้านความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไว้ให้ชัดเจนเช่นเดียวกับผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกสูง เช่น ส้ม มะม่วง เพื่อเป็นมาตรฐานในการผลิตและการจำหน่ายแตงโมให้มีความปลอดภัยในการบริโภคมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารoundต่อไป

1. ควรมีการรวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ทั้งทางด้านวิชาการและด้านปฏิบัติ ซึ่งอาจทำได้โดยการสัมภาษณ์หรือการเข้าพื้นที่แหล่งผลิต เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการการผลิตที่แท้จริง จึงจะทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และทำให้ผู้วิจัย เข้าใจในเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนขึ้น

2. ควรมีการชี้แจงถึงคุณลักษณะของสินค้าที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจนในการสัมภาษณ์ และใช้สื่อประกอบการสัมภาษณ์ที่สามารถให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันการสับสนในการตอบ ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความคลาดเคลื่อนได้

ในการศึกษารoundนี้ การกำหนดคุณสมบัติด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของสินค้าที่ศึกษา (แตงโม) ทำได้ไม่ชัดเจน ข้อบกพร่องที่พบเช่น ไม่ได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างทราบอย่างแน่ชัดว่า ราคาแตงโมที่มีวางจำหน่ายในปัจจุบัน หรือ ช่วงเวลาที่มีการสัมภาษณ์นั้น เป็นราคาเท่าใด

3. ควรทำการศึกษาเรื่องมูลค่าความปลอดภัยหรือค่าความเต็มใจจ่าย สำหรับแผงโมที่มีความปลอดภัยในการบริโภค ในพื้นที่อื่นๆนอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นแหล่งเพาะปลูกใหญ่ของประเทศ เพื่อนำมูลค่าความปลอดภัยที่ได้มาพิจารณาในการดำเนินนโยบายในการปรับปรุงระบบการผลิตแผงโมต่อไป

นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาถึงคุณลักษณะที่ผู้บริโภคต้องการในการซื้อแผงโมเพื่อบริโภค โดยวิธีการอื่นๆ เช่น วิธีการแบบจำลองทางเลือก (choice modeling) ซึ่งผลการวิเคราะห์โดยวิธีการดังกล่าว จะทำให้เกษตรกรทราบว่า ควรมีการปรับปรุงการผลิตอย่างไรให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

4. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมให้ทราบแน่ชัดว่า ตัวแปรอิสระ เช่น ประสบการณ์การเจ็บป่วยจากการบริโภคแผงโม หรือ การรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับอันตรายจากการเจ็บป่วย มีผลต่อความเต็มใจเพื่อการบริโภคแผงโมหรือไม่ เนื่องจากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า มีความสัมพันธ์กัน แต่ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าไม่ได้มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด

ส่วนตัวแปรอิสระ ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความเต็มใจจ่ายครั้งนี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 คือ ราคาเสนอเริ่มต้น (bid) และความเห็นเกี่ยวกับนโยบายการจัดการให้แผงโมเป็นผลไม้ที่มีความปลอดภัยในการบริโภคนั้น สามารถนำไปศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กับความเต็มใจจ่ายเพื่อผลิตทางการเกษตร ที่มีความปลอดภัยในการบริโภคชนิดอื่นๆหรือไม่ เช่นเดียวกับผลการศึกษานี้หรือไม่

5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนที่แท้จริงในการดำเนินการเพื่อให้แผงโมเป็นผลไม้ที่มีความปลอดภัยในการบริโภค และนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลด้านผลประโยชน์ที่ได้จากการศึกษานี้ ซึ่งหากต้นทุนที่เกิดขึ้น น้อยกว่ามูลค่าผลประโยชน์ที่ได้ ก็ควรมีการดำเนินนโยบาย